

DOI:10.26104/NNTIK.2023.39.95.048

Баиева Б.А., Кадырова Т.Р.

**АЛЫКУЛ ОСМОНОВДУН «ӨЛҮП ТИРИЛГЕНДЕР» ПОЭМАСЫН
ОКУТУУНУН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ**

Баиева Б.А., Кадырова Т.Р.

**ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ПОЭМЫ АЛЫКУЛА
ОСМОНОВА «ВОСКРЕСШИЕ»**

B. Baieva, T. Kadyrova

**TECHNOLOGIES OF LEARNING ALYKUL OSMONOV'S
POEM «RESURRECTION»**

УДК: 371.326

Бул илимий жумушта изилдөөнүн предмети А. Осмоновдун «Өлүп тирилгендер» поэмасын окутуунун методдору жана технологиялары болуп саналат. Изилдөөнүн максаты – «Өлүп тирилгендер» поэмасын окутууда жаңы методдорду колдонуу менен сабак өтүүдөгү өзгөчөлүктөрдү талдоо эсептелинет. Макаланы даярдоодо изилдөөнүн талдоо, түшүндүрүү ыкмалары колдонулду. Акындын «Өлүп тирилгендер» поэмасындагы өмүр, өлүм, тагдыр философиясынын идеялык өзгөчөлүгүн окуучуларга жеткирүүнүн технологиялары берилди. Алынган жыйынтыктар орто мектепте акындын «Өлүп тирилгендер» поэмасын окутуу процессин жакшыртууга, окутуунун колдонмо жана практикалык багытын күчөтүү, турмуштук маанилүү көндүмдөрдү максаттуу түрдө калыптандыруу сыяктуу педагогикалык билим берүүнүн принциптерин ийгиликтүү ишке ашырууга өбөлгө түзөт. Изилдөөнүн жүрүшүндө натыйжалуу технологияларды иштеп чыгуу керек экендиги далилденди. Макаланы жазып берүүчү кыргыз орто мектептеринин кыргыз тили жана адабияты мугалимдерине, жогорку окуу жайлардын окутуучуларына теориялык-практикалык жактан жардам берет. Колдонулган окутуунун технологияларын практика жүзүндө ишке ашыруу жыйынтыктары берилди.

Негизги сөздөр: поэма, окутуунун технологиялары, талдоо, түшүндүрүү, теориялык-практикалык билим, билгичтик, көндүм.

Предметом исследования в данной научной работе являются методы и технологии обучения поэме А. Осмонова «Мертвые и воскресшие». Цель исследования – проанализировать особенности обучения с использованием новых методов в обучении поэме «Мертвые и воскресшие». При подготовке статьи использовались анализ и объяснительные методы исследования. Предложены технологии донесения до учащихся идейных особенностей философии жизни, смерти и судьбы в поэме поэта «Мертвые и воскресшие». Полученные результаты способствуют совершенствованию процесса обучения поэме поэта «Мертвые и воскресшие» в средней школе, усилению прикладно-практической направленности обучения, успешной реализации таких принципов педагогического образования, как целенаправленное формирование жизненно важных навыков. В ходе исследования было доказано, что необходимо разрабатывать эффективные технологии. Статья теоретически и практически поможет учителям кыргызского языка и литературы общеобразовательных кыргызских средних школ, преподавателям высших учебных заведений. Приведены результаты

практической реализации используемых технологией обучения.

Ключевые слова: поэма, технологии обучения, анализировать, объяснять, теоретико-практические знания, знания, умения.

The subject of research in this scientific work is the methods and technologies of teaching A. Osmonov's poem "The Dead and the Resurrected". The purpose of the study is to analyze the features of teaching using new methods in teaching the poem "The Dead and the Resurrection". In preparing the article, analysis and explanatory research methods were used. Technologies for conveying to students the ideological features of the philosophy of life, death and fate in the poet's poem "The Dead and the Resurrected" are proposed. The results obtained contribute to the improvement of the process of teaching the poet's poem "The Dead and the Resurrected" in secondary school, strengthening the applied and practical orientation of education, and the successful implementation of such principles of pedagogical education as the purposeful formation of vital skills. During the study, it was proved that it is necessary to develop effective technologies. The article will theoretically and practically help teachers of the Kyrgyz language and literature of general education Kyrgyz secondary schools, teachers of higher educational institutions. The results of the practical implementation of the teaching technologies used are presented.

Key words: poem, learning technologies, analyze, explain, theoretical and practical knowledge, knowledge, skills.

XXI кылымдын билим берүү системасынын негизги милдети – орто мектептерде ар бир окуучунун билимин тереңдетүү, чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн өркүндөтүү жана билимдерин системалоо, топтоо, тандоо жана берүү процесстеринде жаңы технологияларды колдоно билүү. Анткени жаңы технологияларды окутуу процессинде колдонуу – бул жалпы билим берүү системасындагы стандарттарда, окуу программаларында белгилегендей максатка жетүү үчүн окутуунун методдорун, каражаттарын, формаларын иштеп чыгып аны колдонуунун жолу болуп саналат. Мындай педагогикалык технологияларды окуу процессинде колдонуунун эффективдүүлүгү Г.К. Селеко, В.П. Беспалько, М.В. Кларин, В.Ю. Питюкова, В.А. Сластенин, жана башка эмгектерде далилденип аныкталган.

Ал эми кыргыз педагог, окумуштуулардын окутуунун жаңы технологияларын окуу процессинде колдонуу боюнча И.Бекбоев, А.Алимбеков, Н.Ишекеев, Ж.Чыманов, С.Рысбаев, Б.Оторбаев, А.Муратов, С. Момуналиев, С. Сакиева, Б.Укүева ж.б.лар тарабынан окутуунун технологиялары боюнча теориялык жана практикалык жактан мектеп тажрыйбасына колдонууга сунуштаган көптөгөн эмгектери далил. Окутуунун жаңы технологиялары жана башка бир катар окумуштуу-методисттердин эмгектеринде үлгүлүү сабак өтүүгө, мугалимдердин кесиптик чеберчиликтерин өстүрүүгө багытталган окутуунун технологиялары боюнча зор эмгек болуп бере алат [1].

9-класстын бир жылдык окуу планында кыргыз адабияты сабагында 102 саат бөлүнгөн. Анын 7 сааты А.Осмоновдун өмүрү чыгармачылыгы, лирикалары, поэмаларына тиешелүү. Өзгөчө тарбиялык мааниге ээ болгон акындын поэмаларын мектеп окуучуларына окутуу менен алардын ички жан дүйнөсүндөгү гумандуулук, ички жамааттык сезимдерин ойготууну мугалимдин педагогикалык чеберчилигине жараша ар бир мугалим окутуунун ар кандай усулдарын колдонуу менен ишке ашыра алат. Окуучунун ички жан дүйнөсүндөгү гумандуулук, ички жамааттык сезимдерди ойготуу жана аны калыптандыруу үчүн ар бир өтүлгөн адабият сабагы жогорку деңгээлде уюштурулушу керек. Анткени окуучулардын ички жамааттык сезимдерин калыптандыруу, өнүктүрүү аларды келечекте мыкты инсан болушуна өбөлгө түзө алат. Сабак окуу ишин уюштуруунун негизги формасы жана мугалимдин жетекчилигинде белгилүү бир программага ылайык билим жана тарбия берүү. Ошол эле мезгилде мугалимдердин жана окуучулардын туруктуу курамы системалуу түрдө белгилүү бир убакыттын ичинде окутуунун, тарбиялоонун жана окуучуларды өнүктүрүүнүн милдеттерин чечүүгө багытталган ишмердиктерин уюштуруунун формасы болуп саналат. Мындай натыйжаларга жетүү үчүн бир топ ыкмалар менен иштөөнү сунуштайбыз. Өз позициябызды далилдөө үчүн акындын «Өлүп тирилгендер» поэмасынын идеялык-тематикалык, көркөм-поэтикалык, жашоо, өмүр, тагдыр маселелерин ачып берүүнүн натыйжалуу усул-ыкмаларын сунуш кылабыз [2].

Акындын «Өлүп тирилгендер» поэмасы согуш темасын чагылдыруу менен пенде идеясын дагы башка жаны планда ача алган. Ошондой эле акын «Өлүп тирилгендер» поэмасы аркылуу трагедияны жеништушка буруп кетет. Окуучулар менен чыгарманы кабыл алуу процессинде биринчи кезекте түшүндүрүп берүүчү жагдай бул поэманы темасы «Өлүп тирилгендер» деп аталып жаткандыгында. С.Рысбаевдин «Кыргыз тили жана адабияты мугалимине 100 кеңеш» деген эмгегинде тексттин атын талдап түшүнүү боюнча бир катар натыйжалуу ыкмаларды сунуштаган. [3] Мугалим класска өтүлө турган теманы

А.Осмоновдун «Өлүп тирилгендер» деп жарыялагандан соң болжолдуу түрдө окуучулардын көпчүлүгүндө психологиялык, философиялык барьер кездешет. Окуучуларда кездешкен барьер бул-поэманын аты. Окуучулар бул нерсени таң калуу жана кызыгуу менен кабылдайт. Демек, мугалим алгач окуучуларга түшүндүрүүчү нерсе – поэманын атын тээ төркүнүнөн эң кичине деталынан түшүндүрүп берүү. Окуучуларга поэманын атын талдап, түшүндүрүп бергенде да гана поэманын мазмуну, тематикасы ачылат. Мугалим окуучуларга поэманы өтөөрдөн мурун поэманын эмне үчүн ушундай аталып жатканына токтолуп, сабактын киришүү бөлүмүндө төмөндөгүдөй ыкмаларды колдонсо болот. Алгач мугалим класска суроо салат «Кандай деп ойлойсуңар, эмне үчүн поэманын аталышы «Өлүп тирилгендер»?». «Чыгарманын мындай аталышы эмнеден кабар берип турат?». Ош шаарындагы №52 Кыргыз-Түрк достугу мектеп-лицейи, Жалал-Абад областындагы Базар-Коргон районундагы Ж.Бөкөнбаев жатак-гимназиясы, Кара-Суу районундагы №130 Шабы Жумаев атындагы орто мектептеринде жүргүзүлгөн эксперименталдык изилдөөбүздө окуучулар төмөндөгүдөй варианттарды айтышты.

Окуучулардын варианттары

- катуу оорудан улам айыккан адамдар болушу мүмкүн;
- элде поэмадагы каармандар жөнүндө ушундай жалган маалымат таркап кетиши;
- чыгармадагы каармандар мекенди коргоо үчүн согушка кетип, алардан узак убакыт кабар келбей, кийинчирээк «өлдү» деген кабар келет;
- дарыгерлер жөнүндө.

Класска поэма тууралуу маалыматы бар окуучулар да болуп, туура жоопторду да бере алды. Мугалим үчүн кийинки кадам поэма боюнча маалымат айтып өтүү. Бул поэмада Султангазы, Жумадыл, Калдаң аттуу каармандар «өлүп тирилет». Бул албетте, тике мааниде эмес, өтмө мааниде айтылып жаткандыгын түшүндүрүү керек. Акын өзүнүн чеберчилиги менен поэманы эч кимдин оюна келбей турган жана уккан адам ойлоно жана кызыга турган темада «Өлүп тирилгендер» деп атагандыгында.

Поэмадагы каармандар мекенди коргоо үчүн согушка кетип, алардан узак убакыт кабар келбей, кийинчирээк «өлдү» деген кабар келет. Ал учурда чынында ушундай болгон себеби согушта ок тийип, катуу жарат алып, же болбосо душмандар тарабынан туткунга түшкөндөрдөн кабар келбей калган. Такыр дайыны жок болуп, «өлдү» деген кабар келип, согуш бүтүп, заман жакшыра баштаганда алар келишкен. Поэмада өмүр, өлүм, тагдыр философиясынын идеялык өзгөчөлүгүн окуучуларга жеткирүү керек. Ошондо гана поэманын темасы ачылып, окуучуларга түшүнүктүү боло баштайт. А.Осмонов акындык жогорку чеберчилик менен согуш бүтүп, бирок согушта аман

калып, кайткан жоокерлердин тагдыры жөнүндө адабиятта учурабаган өзгөчө мазмунда мыкты поэма жарата алган [3].

Согуш тууралуу поэмаларды окутуудан мурда мугалим бул багыттагы тарых, адабият таануу боюнча китептер, документалдуу фактылар менен терең тааныш болушу да шарт. Бул боюнча окумуштуу-методист Ж.Эшиев «Мектептерде поэмаларды окутуунун илимий-методикалык негиздери» аттуу монографиясында токтолуп өткөн [4]. Поэма менен таанышуу алдынан окуучулар билүүчү документалдуу фактылар. Биринчиси, Улуу Ата Мекендик согуш жөнүндө маалымат. Экинчиси, мекенди коргоо үчүн согушка кетип, узак убакыт кабар келбей, кийинчирээк «өлдү» деген жаңылыштык кабар келип, бирок алар белгилүү убакыттан кийин өз мекендерине кайткан жоокерлер жөнүндө тарыхый фактылар. Чындыгында согушта ок тийип, катуу жарат алган айрым жоокерлер тууралуу кабар жок болгон. Такыр дайыны жок болуп, «өлдү» деген кабар келип, согуш бүтүп, заман жакшыра баштаганда алар келишкен. Ал эми акын поэмадагы мына ушундай адамдардын өлүп тирилгенден кийинки жашоосундагы сүртүмдөрдү баяндаган.

Ошондой эле 9-класстын кыргыз адабиятында «суроолор жана тапшырмалар» бөлүгүндө берилген суроолорго жана тапшырмаларга биздин жогоруда аты аталган мектептерде жүргүзүлгөн эксперименталдык изилдөөбүздө поэма менен тааныш болгондон кийин дагы окуучуларда ыр саптарынын маанисин чечмелөөдө кыйынчылыктар жаралды. Демек окуучу чыгарманын мазмунун терең түшүнгөндө гана андагы идеяны андап түшүнө алат. Бул натыйжаларга жетүү үчүн поэманын мазмунун ачып берүүдө текстти талдоо ыкмалары иштөө зарылчылыгы жаралып жатат.

Чыгарманын тексттин талдоодо улам окуучулар үчүн түшүнүксүз сөздөр, сөз айкаштары, салыштыруулар айкын түшүнүктүү болот. Ошону менен бирге ар бир сапты тааныштырып бүткөн соң окуучуларга суроо-жооп, дискуссия уюштуруп түшүндүрүп баруу окутууда жогорку эффективдүүлүгүн берет. Окуучуларга поэмадагы согуштан «өлдү» деген кабар келип, же болбосо айылдагы айрым каңырыш кеп-сөз, имиши-имиштер «өлдү» деген кабардын таркап кетиши. Бирок согуш бүткөн соң кайтып келген Султангазы, Жумадил, Калдандардын өлүп тирилгенден кийинки жашоолору алар үчүн кандай баалуу болду, өлүп тирилгенге татыктуу жашообу ошол жөнүндө ой жүргүтүшөт.

..... Арадан бир жылча убак өтүп кетти,
Кыш бүтүп колхоз баба үрөн септи.
Аялың Жаркынгүлдүн ою өзгөрүп,
Жүрөгүн бузуктуктун дарты тепти.
Бир кемге (орто арыктык) тийип алып,
Бозортуп ата-эненди жер тиктетти.
.... Сукентай ыйлай албай, же күлө албай,

Эми араң бүлө сырын андагандай,
Себепсиз «өлүп кайра тирилгенин»,
Өзүнчө ойлоп алып, таң калгандай....
Күч берип адил заман касиети,

Көзүнө элес келет алда кандай - деген саптар аркылуу Султангазынын келген учурдагы абалын токтолуп өтүү керек.

Ушул ыр саптарынан соң окуучулар менен төмөнкүдөй суроолордун айланасында дискуссия өткөрүү туура болот.

1. Эмне үчүн Султангазынын аялы турмушка чыгып кетти?

2. Султангазынын аялы сыяктуу согушка кеткен жубайын күтпөй турмушка чыгып кеткен окуяны баяндаган кандай чыгармаларды билесиңер?

3. Тексттеги «Себепсиз «өлүп кайра тирилгенин», «Көзүнө элес келет алда кандай» деген ыр саптары поэманын «Өлүп тирилгендер» деп аталышын чечмелеп бере алдыбы?

Текстти андан ары талдоону улантабыз. Окуучулар поэмада мындан ары кандай окуялар, болушу жана «өлдү» деген кабар келип бирок тирүү кайтып келген жоокерлердин алдыда эмнелер күтүп жатканына кызыга башташат. Текстти талдоодо окуучулар поэмадагы каармандарды жана алардын жашоосун элестете ала турган деңгээлде талдообуз абзел.

Кийинки ыр саптары менен тааныш болгондон соң окуучулар согуш бүткөндөн кийин деле анын запкысы көп адамдарды азапка салганын түшүнүшөт. Согушту жек көрүшөт. Тынч жашоону кадырлай башташат.

Колхоздун ортон колдой ири актиби,
Атагы район билген Жумадилди,
Достору туугандары, курбулары,
Жоктошту: «Жигит эле бирдин-бири».

Себеби: кара кийген кара кабар,
Үйлөрдү тырс кагып ачып кирди.
Ал мындай: звеновой Зынат деген
Пунктикке эгин ташып барган экен...

Жарадар бар азамат Өрүктүлүк
Жолугуп амандашып ошол жерден:
-Жумадил госпиталда бир жыл жатып
Айрылып кала берди бул дүйнөдөн

Бул ыр саптарын талдоо учурунда көңүл бурулуучу нерсе – дагы бир каармандын жашоосу жөнүндө жана ал да Султангазы сыяктуу себепсиз өлүп тирилгенине таң калабы же аны кубанычтуу өзү каалаган жашоо күтүп жатабы окуучуларда поэмадан андан ары кандай өнүгүшүнө кызыгуу пайда боло баштайт.

Андан аркы куплеттерде согуш талаасында «өлдү» деген кабар келип, бирөө тирүү келген каармандардын жашоосу окуучуларга элестей баштайт.

Акындын «Өлүп тирилгендер» поэмасындагы каармандар Султангазы, Жумадил, Калдандардын жашоосунун экинчи учурун түшүндүрүү абзел. Ошондо

гана окуучулар чыгарманын идеялык-тематикалык мазмунун түшүнүнө алышат. Айрыкча анык эмес «өлдү» деген кабар келгенден кийин айылына аман-эсен кайтып келген Жумадилди жүрөгү өрттөнөт. Башкача айтканда жесир калган аялын Жумадилдин инисине мажбур алып берип коюшат. Иниси Асанкелдинин агамдын аялын албай деген оюна эскичиликтин салтын улаган туугандары каршы чыгып, канчалаган тоскоолдук көрсөтсө да алып берген. Ушул жерде мугалим окуучуларга түшүндүрүү эркин жүрүүсү керек. Анткени адат боюнча тыюу салынган никенин түрү өлгөн агасынын же инисинин келинине үйлөнүү. Бул нерсеге кыз ала качууга кандай тыюу салынса, ошондой тыюу салынган. Бул тууралуу Д.Т. Молдокулованын «Кыргыздардын салттык жүрүм-турум маданияты» (XIX кылымдын аягы - XX кылымдын башы) эмгегинде мындай берилген «Адат боюнча тыюу салынган никенин дагы бир түрү – кайын агасынын келинине үйлөнүүсү. Кыргыздарда кайын аганын жесир калган келинине бир тууган инисинин аялына үйлөнүүсүнө тыюу салынган. Бирок, чогултулган этнографиялык маалыматтарга таянсак, чыныгы турмушта никенин мындай түрү өкүм сүргөн. Алсак, информаторлор «кайнага келинди алуу адатта жок, бирок турмушта көп кездешкен» деп билдирүү менен, көптөгөн мисалдарды келтиришти. Мисалы, Жети-Өгүз районунун Боз-Бешик айылынын тургуну Өскөнбаев Карып бир тууган иниси каза болгондон кийин келинине үйлөнгөн [5]. Мындай мисалдарды башка аймактардан да табууга болот». Дээрлик бир кылым мурун мындай учурлар болгон жана азыркы учурда бул нерсе тыюу салынганын айта кетүүбүз зарыл. Поэмада «Атасы жана бир топ карыялар, баш кошуп мына мындай ойго түштү», «Ак тамы, килем-төшөк дүнүйөсү, Жукендин бузулбасын мал чарбасы», «Таштабай бабалардын жол-жобосун», «Иниси Жумадилдин Асанкелди, эскиче женесине күйөө болсун»...

Демек бул саптарды окуп чыгып, айыл аксакалдары жана туугандары тул калган аялды жана жетим балдарды алыска кетпесин, жат бирөөгө кор кылбастык, көз алдыбызда чоңойсун, туугандарынын жарыгы, көлөкөсү тийсин деген ойдо кармашкан. Бирок азыркы учурда мындай түшүнүктөр такыр эскирип, эч ким кабыл кылбасын түшүндүрүү зарыл.

Согушта ар кандай кыйынчылыктарга чыдап мекенди коргогон Султангазы, Жумадил, Калдандардын жашоосунун өлүп тирилгендеги экинчи учурундагы жашоосу өз-өзүнчө карап окуучуларга жеткирүү.

«Биринчи: Султангазы жакшы ой тапты, Курс окуп кышты-кыштап, жазды-жаздап», «Үйрөнүп комбайнды эң эле бат», Экинчи: Жумадилдин алын билсек, Колхозго жаны менен жанып иштеп», «Шайлоодо депутаттык даңкын алды, Кыргыздын Жогорку Улуу Советине». Үчүнчү: Калдаң аба жайы мындай, Нан тиштеп, жегени май, ичкени чай...», «Жайлоолоп

жарпын жазды дал ушундай, Бакыбат, күч-кубаттуу жашап жатат» [6]. Согушта кат үзүлүп, «өлдү» деген кабар келип, убакыт өтүп алардын дайыны чыгып, айылдарына келсе алардын оюндагыдай жакшы жашоо күткөн жок. Бирок убакыт өтүп, «убакыт бардык нерсеге дары» болгондой Султангазы менен Жумадилдин согушта көрсөткөн эрдиктери даңкталып, эл оозуна алынып, жакшы жумуштарда иштеп калат. Мына ошону менен катар окуучуларга кыргыз жоокерлери жеңилбес экендигин көрсөтүшүбүз керек. Поэмадагы бул саптарды талдоо аркылуу окуучуларды эч качан үмүтсүздүккө түшпөштү, чыдамдуу, сабырдуу болууга тарбиялай алабыз жана аларга мотивация жаратабыз. Мотивация – бул баштаган ишибизди аягына чыгарууга жардам берген ички жана ишмердүүлүккө болгон импульс. Ал дээрлик бардык иш-аракеттердин өзөгүн түзөт, бул аракетке көмөктөшөт жана багыт берет. Мотивация болбосо, иш да болбойт. Таанып-билүү ишинин пайда болушу, тандалмалыгы, багыты, узактыгы жана туруктуулугу мотивдерден көз каранды. Ийгиликке жетүү мотиви жана ийгиликсиздикти алдын ала билүү мотивациясы когнитивдик ишмердүүлүктүн натыйжалуулугуна чоң таасирин тийгизет. Мотивациясы бар окуучулар ийгилик, ар дайым бардык чаралар менен таанып-билүү максатына жетүү үчүн каалоо көрсөтөт. Бул үчүн алар таанып-билүү иш-аракетинде зор эрк жана максималдуу көңүл буруу, бардык ресурстарын мобилизациялайт [7]. Орто мектептерде окутууну натыйжалуу алып барганда гана, окуучулар ээ болгон билимдин деңгээли ар бир класста бирдей болбой, класс жогорулаган сайын окуучулардын таанып-билүү жөндөмдүүлүктөрү жогорулайт.

Жыйынтык.

А.Осмоновдун өмүрү чыгармачылыгы, ырлары, поэмалары 5-класстан 11-класска чейин окутулса да жыйынтыгында окуучулар ээ болгон билимдер А.Осмонов качан, кайсыл жерде туулган жана поэмаларын аталышын билген менен гана чектелип калбастан ыр, поэмалардын идеялык-тематикалык мааниси ачылып, окуучуларда өз алдынча чыгарма боюнча ой калчоо, салыштыруу, анализ жасай алган деңгээле жеткирүү. Окуучулар акын-жазуучулардын туулган жылы, айылы, чыгармалардын аталыштары боюнча билимге ээ болуп, окуп, түшүнүү, ой жүгүртүү, каармандарга мүнөздөмө берүү, анализ жасоо, алардын жашоодогу прототибин турмушта жашап өткөн реалдуу адамдардын өмүр жолуна салыштыра албай жаткан учурлар байкалууда. Окуучу сабакта билимге гана ээ болуп, билгич, көндүмдөргө ээ болбой жаткандыгы чоң маселе жаратып жатат. Окуучуларга чыгарманы өтүүдө аларга практикада колдоно ала турган билгичтик, көндүмдөргө ээ кылуу үчүн окутуунун натыйжалуу усул, ыкмаларын колдонуу аркылуу окутуунун натыйжаларына жете алабыз.

Адабияттар:

1. Муратов А. Кыргыз адабиятынын окутуунун методикасы [Текст]: окуу куралы / А. Муратов, К. Акматов. - Бишкек: Креатив, 2021. - 3-4 с.
2. Имаралиева Ж.Р., Үкүева Б.К., Маматкадырова Т.У., Билим берүүдөгү интерактивдик методдор жана аларды окутууда колдонуунун ыкмалары [Текст] / Имаралиева Ж.Р., Үкүева Б.К., Маматкадырова Т.У., // Наука. Образование. Техника. - Ош: КУУ, 2022. - № 3. - С. 122-123.
3. Рысбаев С.К. Кыргыз тили, адабияты мугалимине жүз кеңеш [Текст]: орто мектептин кыргыз тили, адабияты мугалимдери, методисттер жана окуу бөлүмүнүн башчылары үчүн методикалык колдонмо / С.К. Рысбаев. - Бишкек: Бийиктик плюс, 2016. - 50-51 с.
4. Эшиев Ж. Мектептерде поэмаларды окутуунун илимий-методикалык негиздери [Текст]: монография / Ж.Эшиев. - Бишкек, 2009. - 50-51 с.
5. Молдокулова, Д.Т. «Кыргыздардын салттык жүрүм-турум маданияты» (XIX кылымдын аягы - XX кылымдын башы) - Бишкек: 2016. С. 150
6. Алымов Б. Кыргыз адабияты: орто мектептердин 9-кл. үчүн окуу китеби. Алымча, кошумчалары менен 4-басылышы [Текст] / Алымов Б. - Бишкек: Билим-компьютер, 2012. - 336 с.
7. Алибекова У.Б., Жусуева С.К. А.Осмоновдун «Өлүп тирилгендер» поэмасындагы өмүр, өлүм, тагдыр философиясынын идеялык өзгөчөлүгү. [Текст]/ Алибекова У.Б., Жусуева С.К. // К.Ш.Токтомаматов атындагы Эл аралык университетинин Жарчысы. Атайын чыгарылыш. 1-том. - Жалал-Абад, 2018. - С. 414-417.
8. Абдукадиров А.Г., Кадырова Т.Р. Маматахунова М.Г. Роль мотивации познавательной деятельности в развитии профессиональных качеств будущих учителей физики. «Ученый XXI века» 2021. - №5. - 53-55 с.